

„Danferen“

Et ugentlig Nyheds- og Oplysningsblad for det danske Folk i Amerika.

DANISH LUTH. PUBL. HOUSE, Blair, Neb.

„Danferen“ udkommer hver Torstags. Pris pr. Aargang i de Forenede Stater \$1.50; til Udlandet \$2.00.

Bladet betales i Forbud. Bestilling, Betaling, Adressforandring og alle andet angaaende Bladet afseres til:

DANISH LUTH. PUBL. HOUSE, Blair, Neb.

Redaktør: Harald Jensen.

Entered at the Post Office at Blair, Neb., as second-class matter.

Advertising Rates made known upon application.

„Danferen“

Bladet sendt til Subskribenter, ind i udtryksfuld Oplysning modtages af Udgifterne og af Guld i Detail, i Overensstemmelse med de Forenede Staters Postlove.

Naar Lærerne henvender sig til Folk, der artet i Pladet, enten for at læse hos dem eller for at faa Oplysninger om det avertere, behøves de altid omtale, at de faa Overensstemmelse i dette Blad. Det vil være til gavnlig Nytte.

Glædeligt og velsignet Nyaar i vor Herres Jesu Naam ønskes alle „Dt.“s Læsere.

Det nye Aarhundrede bør se en meget væsentlig Forandring foregaa med det dansk-amerikanske Folk. Der maa ske en Strømlanting fra Materialismen til aandeligt Liv, hvis det dansk-amerikanske Folk skal behøves som Magt og til Magt indenfor den amerikanske Kultur. „Dt.“ vil efter Gode arbejde hen imod en saadan Strømlanting.

Hvad skal Aarhundredet bringe? Dette Spørgsmaal vil „Dt.“ optage gennem en Artikeltrætte om, hvad det fundne Aarhundrede har bragt som væsentlige Inder. Om disse videre Udvikling vil den nye Tid aandelige Kampomme til at dreje sig — og selv om man derfor ikke kan mere end have Anekdoter om Resultatet, vil man gaa des bedre rustet til Kampene, naar man har faaet suet tilbage og set, hvad der blev udbudet som Menneffslægtens Gje gennem det forløbne Aarhundrede.

„Dt.“ vil fra Nyaar atter udgaa en Dag tidligere i Ugen, saa alle vore Abonnenter, selv de fjærneste boende kan have Bladet i Hænde senest Søndag Morgen.

Med Tak for vore Abonneters Trofasthed gennem det forløbne Aar, beider vi om deres vedvarende Interesse og Tilfald.

Nyaarsaften.

I Nat skal For- og Fremtid mødes ved Kirkebyens tolvte Slag; et Aar skal de, et andet fædes, for Himlens Graanen varflet Dag. Om mest jeg taber eller vinder ved Tidens Gang, det ved jeg ej, dog aner jeg, at mine Minder behøve, hvad der venter mig.

Det nye Aar, de gamle Sorger vil sikkert følges Stridt for Stridt; jeg ved det forud, derfor borger den Tid, jeg aft har gennemskridt. Men naar min Sjæl er fædt i Baande, gryr der et Haab, som gør mig glad: det nye Aar, Guds gamle Naade — de to vil ogsaa følges ad.

Det nye Aar, de gamle Kampe vil sikkert komme Haand i Haand, maatte det Troens lænede Lampe udluftes halvt af Tvilens Aand. Men der, hvor Gud faar Lov at raade, der brisler alle Angstens Baand: det nye Aar, den gamle Naade vil ogsaa komme Haand i Haand.

Det nye Aar, de gamle Synder vil mulig gaa i samme Spor. Med rige Løfter jeg begynder — kan jeg nu ogsaa holde Ord? Men bygger jeg paa Korfets Gaae, saa sparer han, paa hvem jeg tror: „Det nye Aar, min gamle Naade vil ogsaa gaa i samme Spor!“

Saa lad kun Midnatskloften lide, mens nye Tider staar i Brud;

du mættet ikke at forlybde den, som trods alt er din, o Gud! Elng, som du vil, kun Livets Traade men lad til Tegn paa al din Magt det nye Aar, din gamle Naade uroftelige staa i Pagt!

Jacob Paulli.

Til det nye Aarhundrede.

„Menneffet spaar, men Gud raar.“

I.

Et Aarhundrede er forløbet. Og der vilde kunne skrives Bog paa Bog om dette forløbne Aarhundredes Værdsholdende og Frem- og Tilbagefærd, i Aandens og Haandens Værd, om Menneffskantens og Smillels Sejre — og Nederlag, om knuste Joltefjærter.

Dog — som et af Aarhundredets mest iøjnefaldende Karaktertræk turde for Alverdens Øren nævnes: Kristendommens Sejrsgang over Hedningelandene.

Saa bliver — i hvert Fald for den, som spørger og længe efter dette eneste: at fornemme Menneffshjærternes Pulsslag, den enkelte, Indvibeids Sjæleoplevelse en forunderlig sturlede Glæde tilbage: Gennem hele Aarhundredets kaotiske Op- og Nedstramninger er der gaaet „det gamle Budsstab“s Ord om Herrens Frelse.

Den, som forskaar, at Julebarnet, den Herre Kristus, der lom i Tidens Følde er og altid vil være „Tidernes Tidspunkt“, kan da ogsaa se det begyndende Star af hans Tilkomme, der efter Ordet just skal staa i Sammenhæng med, at Hedningernes Følde indgaaer.

Hver, som tilhører den Herres Jesu Kristi Hærstyrke, ser da det nye Aarhundrede i Møde som et Sejrens Aarhundrede, hvad enten det skal bringe alle Ting i Fuldbælfelse med sig — eller denne efter Herrens alene-vise Raad og Langmodighedens Toven skal stydes ud.

Vi bryder os ikke om at spaa, thi vi ved, at Gud raar. Men gerne stuer vi tilbage over det fundne — gerne stuer vi med den paa Erfaringerne grundede Viden frem mod det nye. Den arbejder bedst, som grunder paa Herrens Viljes Fingerteg og saaledes altid har Njet opladt for det, som i Følge disse Fingerteg vil komme.

Alt er Traade i Herrens Frelsestyre til Fuldbælfelse af hans Riges Mission.

Og der er mange, for et enkelt Aarhundrede forfædende mange Omvæltningsbegivenheder at pege tilbage paa, og det hvad enten man ser over Verdenshistoriens Vaalplaber — over Kulturens tekniske og moralske Kampe, til Sejr og Nederlag, Videnstaens Triumfer — og i det alt vil man kunne finde, at der gaar en Kamp mellem Stat og Individ, mellem det Seles Forsøg paa at undervinge Personligheden og gøre ham til et Hul i Maffineriet.

Med bred Pensel skal vi udtaste dette Kampbillebes væsentlige Træk — men alle de enkelte Sjæle, som led og stred under Kampen for Lykke og Personlighed, dem, deres Kamp, deres Tab og Vinden kan vi vel ane, men ikke af-male.

Hver bærer vel i sig selv Ar, dybere eller lettere fra den samme Livstamp.

Det nittende Aarhundredes Verdenshistorie fædes ud af den franste Revolution, med dens Raab efter „Menneffereftigtighederne“, men ogsaa med dens lidende Ironi over sig selv ved den Hyldest af den vældigste og hensynsløseste Erobrer, Tiderne har set, Napoleon er Ironien over Folkesmassens Tægen sig — selv — til Reite. Der var ingen Gud i den franste Revolution, kun en Fornuftens Gudinde; derfor gled den hele Fornuftbyrdelse ud i et: „Vive l'empereur“, Leve Kejseren.

Det er det nittende Aarhundredes første Strømlanting. Joltefjærdens stærke Kræfter mættes hurtigt, fordi den forløber sig af Rovbegærlighedens Saar. Og — en Gang med Lyft efter at paatvinge andre „Friebe“ — bliver den franste Nation selv kneblet af en Enkeltville.

Den samme Kamp opviser Billebe, straalende i grelle Farver, af Napoleons Fald for den associerede Magt, den, der senere under Alexander I. af Rusland, og Østerrigeren Metternich

holder sig ind i „den hellige Alliances“ Skæppe — for at bilde Folkeflægtene ind, at nu gaas der frem ad Guds Vej, da de retmæssige Dynastier „af Guds Naade“ har faaet sat Genffidighedens Stiver under de vælende Troner.

Atter bryder Joltefjærdens indvæmmende Vælde frem over Tronerens Strænge; to Gange rejser Franstrig sig, saa ruller i „Revolutionsaaret 1848“ Vølgerne ud over det hele Europa.

Udrig har en Bevægelse faaet stærkere Efterbønninger end denne Februarrevolution, der sit næsten alle de vesteuropæiske Troner til at vælke.

Vi danske mindes dens mærkelige Udslag i det fælsvig-hoffenste Oprør. Men Tronerne blev staaende, undtagen i Franstrig, og deres Indehavere hjalp herandre med at tue det efterblevne Raab om „en fri Forfatning“, hvilket ogsaa lykkedes for en Tid i de fleste Lande.

Dog — nu ved Aarhundredets Tærfel, er „Folkeets frie Forfatning“ en boade knasket og mere eller mindre sandt — virkeliggjort Ide.

Kun den kristne Gjør og den muslimske Sultans er Enevoldsherere. Den ene giver Gud, den anden Allah Stalden derfor.

Den nye Fribælfelse, som efter Napoleon den 3. s Fald og den parisiske Kommunes Oprøttelse, ruller frem for Franstrig, galder ikke Tronerne. Den faar sit europæisk-folkelige Udtryk i Klæsketampen mellem fattige og rige, mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, den Kamp, som i det gamle kulturmættede Europa varstærkt med nye uvejrsbrænge Tiber. — Vi omtaler den kun her, fordi den er fremstødt af Revolutionstantens Jordbund, mens dens Vilds hæver andsteds hen i denne Overfald.

Et enkelt vigtigt rigshistorisk Moment skal dog omtales. — Det er Napoleon den 3. s „Sprogenhedsstank“, denne Napoleons stærke Fortjeneste. Det var ham, der ubænkte Planen om at samle Folkeflægtene efter deres Sprogfaelleskab.

Derfor understøttede han det romanske Italiens Enhedsstræve imod det tyske Østrig; derfor havde han stærklighed til Balkanstaterens Uafhængighed — og, da Tyskerne havde været oppe at nappes om det fra Danmark i 1864 røvede Bytte, sit han ud fra samme Tankegang indfat den berømte, men aldrig opfyldte Prag. 5 i Pragfreden hvori der gives de dansk-talende Sønderjyder Ret til at tilkæmme sig til Danmark.

Denne Sprogtankens Være værede kun for; den faldt med Napoleon, og nu undertrykkes erobrede Folks Sprog og Folkejendommelighed af deres respektive Underbetingelser.

Aarhundredets Slutning tendemærkes af: Kolonipolitikkens, som har aabnet Vej lige meget for civilisatorisk Raahed som for Kultur; den er i hvert Fald bestjalet af Ronebegærligheden, hvad enten den træffes hos Engælænderne, Tyskerne, Frankmænd eller de smigende russiske Statsmænd.

Endnu faar Verdensrigrerne rullede til Tænderne, men som Bevis paa at de handler „mod bedre Vidende“, kan Frelstongressen i Haag tjene.

De Krige, som staar paa det nye Aarhundredes første Dagsorden, nemlig i Kina og Sydamerika er fire Vidnesbyrd for Mootantens modne Stærkelighed i Europa, endog hos det Folk, som mindst har været berørt af alle de omstiftende rigshistoriske Verdensbegivenheder, England som det bethyningsfuldeste Bevis paa Frelhedens everrige Magt faar de Forenede Stater i Amerika, som i Mofatning til alle andre amerikanske, frihedsstræbende Lande, har opnaaet den betragtede Frelheds rolige og stærke Fremfærd.

Betegnende og dunkelt henpegende paa Daqningsstær over Folkeflægtens Horifont bør den Kædsgering ogsaa noteres, at de „rene“ Stater har vundet en „at Stormagtsstilling — og Folkeflægheden saaledes faaet Magt paa den europæiske Kontents Afgørelse af Jolteflæbnerne.

Læs vor nye Fortælling: „Din Broders Blod“, overfat fra tyst af Pastor N. P. Madsen. Den er lige saa velstreden som alle denne Forfatters øvrige Arbejder, og Emnet er paa samme Tid aktuelt og græbende. Det er nemlig hentet fra den ærneste Kristensforfølgelses Kilder.

Hen over Jord et Pilgrimsloj.

(Af H. J. E. Mattiesen.)

„Høner Jord et Pilgrimsloj og saa stille stads frem, dens Sang paa alle Jordens Sprog loovfærd Himlens Hjem. Mandi alle Verdens Fælleslag det rejst Korsets røde Slag, trods yad og Baal, trods Spot og Saar det stille fremad gaar.“

„Mellem Ulve git du Gud, slædt i Ringhed som din Mæster, haanet af Averdens Præster, Dødsens Barn ved Romas Fæster.“

Roma holder Jæst. Vænkene i Circus Maximus er fyldte til sidste Væd. Paa Arenaen kæmper Gladiatorene. Men herinde, bagved Soldaternes Række, skjult for Rangdøds Vlikte, kæmpes der en stærre Kamp. Den unge kristne Kvinde skal vælge. „Diana eller Kristus?“

Det gælder hendes Liv. Hendes Evgighed med.

„Blot et Kogelselvorn paa Gudindens Alter“, hvisker han — „aa, blot et eneste Korn — for min Skuld — du kan jo godt derfor beholde din Tro — blot et eneste.“

Men hvad var det, Mæstere havde sagt?

„Hvo, som elsker Fæder eller Moder eller — mere end mig, er mig ikke værd!“

„Diana eller Kristus — ham eller Kristus —“

Men hvordan holdte Pinslerne ud, de frægtelige Pinsler?

Hvad var det, Paulus fra Tarsus havde strevet? Hun havde jo selv læst det engang. „Jeg holdes for, at den nærværende Tids Videlser er ikke at agte mod den Hærlighed, der skal aabenbæres paa os.“

Valget er gjort. „Kristus.“

„Dødsens Barn ved Romas Jæst“. Men saa — Livens Krone.

Det var deres stadige Gang. Bort fra det laarmende Rom, udad Via Appia. Herude havde de kristne gravet sig en Riktegaard under Jordanen. Her er Labyrinth af underjordiske Gange, Niche over Niche. I Live eliser de Kristine jagede som Dyr, efter Døden kunne de hvile her „in pace“, i Frelde. Herud i Katakomberne kan nu ogsaa Fæderens Legeme hvile i Frelde. Hvor tit var Moderen ikke gaaet derhen med de smaa. Her var som i en Kirke. Lampen lyste sig blege Lys henover Stenen, bagved hvilkens Fæderens Legeme hvilede.

Hvor tit havde Moderen ikke fortalt de smaa, hvad det betød, det, der stod strevet deroppe paa Stenen — „Fabus Martyr“ — deres Fæder havde maattet lide Døden, fordi han elskede Frelseren.

Gang efter Gang havde de spurgt, hvad det betød, det underlige Tegn under Fæderens Naavn. Og Moderen havde svaret, det betød Frelseren, Kristus.

„Men Hissen der, Mor?“

Hissen — itthig — det betød „Jesús Kristus; — theu yios sooter — Jesus Kristus, Guds Søn, Frelser.“

„Og den lille Fugl der med Oliebladet?“

— Det betød, at nu havde Fæderen vundet Sejr, fundet Frelde.

Hvor er der stille herude.

„Er Fæder deroppe?“, siger den lille. Han giver ikke Tid, før Moderen løfter ham op.

Og paa Hjemvejen fortæller hun dem, haor Fæder er.

Alle Vegne trænate den foragtede Kristendom sig ind. Hvor meget man saa søgte at stange den ud — den som ind alligevel, ind blandt Trælene, ind i de abelige Slægter — ja, lige ind i Kejsernes Hus. „Alle hellige hilde eder, men mest de af Kejserehus“, stred Paulus fra Rom til Philippi.

tosfede som disse Kristine, at tro paa en forfæstet Gud. Spotten blev mere og mere raat. En tog en Stift. „Nu skal Alexamenos ellers faa noget at se paa, naar han kommer hjem.“ Og saa ribfede han paa Væggen: En Mand med et Hælhoved bunden til et Kors. Ved Siden af en, — det skulde være Alexamenos — der lysfede paa Haanden af sin Gud. Næden under ribfede han: „Alexamenos tilbedende sin Gud.“ — Hvor de lo.

Alexamenos var paa Højen hjem, hvor vilde han dog gerne være blevden hos Brødrene, men nej, hans Plads var jo i „Kejserehus.“ — Han traadte ind i Bagstuen. Der blev helt stille derinde. Han saa Villedet paa Væggen. Det togte i ham, men han betvang sig, git ind i Stuen ved Siden af, derinde fandt man siden ribdet paa Væggen: „Alexamenos fiddeliis“, „Alexamenos tro.“

Lidet anede de andre, lidet anede han, at hvad der der blev ribdet ind i Bagstuen vægge — „Spottetruuffi- faret“, som det kaldtes — i Hundrede af Aar skulde vidne om, at der var en Alexamenos med i de Kristines Pilgrimsloj, en tro Alexamenos.

Der, hvor en Gang den hedenste Kejsers Palads stod — er nu Pavens rejst, han, der falder sig „Guds Stat-holder paa Jordanen.“ Nu fæses de Kristine ikke lænere til Døden af hedenste Kejsere — nu er Evangeliet ved at fæses til Døden af „Guds Stat-holder.“

Da haaver der sig en Røst fra Klosteret St. Marco i Firenze. Savonarola svinger Lovens Svæbe mod Tyranniet, mod Frileveriet i Firenze, mod Papeaaget i Rom. Som et Tornbrag ruller hans Prædiken frem, lille meget af Evangeliet, mere af Loven. Han var en Johannes Døber. Han sit en Johannes Døbers Død.

Døren sprænges til St. Marco. „Til Døden med Savonarola.“ Hans Klosterbrødre vilde holde ham tilbage. Men han — han siger med den 68 Salmes Ord: „Vi have en Gud, som er en Gud til Frelse, og hos den Herre, Herre ere Ubgange fra Døden.“

Saa git han ind i Døden. Flammerne sloge op om ham paa Piazza della Signoria den 23. Maj 1498.

St. Juli 1415 blev der baaret Ved til et nyt Baal. Udenfor Constanza. Alle vare de med dertil, gamle, unge, Mand, Kvinder. Bøddelkægten fører Johan Huff til Baalet. Paa hans Hoved sidder Katterhuen, den er demalet med Djævle, den bærer Indstriffen: „Herifacha“ (Hættelatter).

Kun saa medlidende Blitte følge ham, Forbandelser og Haansord regne ned over ham. Han gaar mod Døden med den 53 Salme paa sine Læber: „Gid der fra Zion kom Frelse for Israel, naar Gud tilbagefører sit fangne Folk, da skal Jacob frejde sig, Israel glæde sig.“

Han havde villet løse Guds fangne Folk, det Folk, der var bundet af Pavelærterne. „Gid der fra Zion kom Frelse for Israel.“ Jlden kvælte hans „Gid“. Det saa ud, som Guds Evangelium virkelig skulde fæses til Døden.

Men der kom Frelse for Israel. 10. December 1520 blev der lændt et andet Baal. I Nærheden af Augustinerlofsteret Wittenberg ere Univerfitelets Lærere og Studenter samlede, mange flere med dem. Man ved jo, hvad den dristige Munt har i Sinde. Lær han det virkelige? Melancthon raaber: „Forfægtig, forfægtig!“ Martin Luther laster de pavelige Retsbøger, den pavelige Bannulle paa Baalet: „Forbi du har bedrøvet Herrens Hellige, fortære dig den hellige Jld.“

Fra det Baal faldt Straaler ud over Jord. I et Kristnemneffes Frelde“ git Luther frem, frem til Worms, frem til Wartburg. Fra Wartburg spang „Evangeliet Fugle“ sig over det ganffe Land, den ganffe Jord.

Ogsaa til Nederlendene kom Evangeliet Fugle. Fra Sted til Sted bragte Calvin's Disciple Bud om den frie Naade; det var lætte Mand, disse evangeliste Præster, de elskede ikke deres Liv indtil Døden.

Phillip den Døn bragte de spanffe Kættedomfokle til sit Lydland, Nederlendene. Hertugen af Albas Blodraab lænede ej til Staanfel. Der

er Dødsdom for at eje en Bibel, for at huse en evangelisk Præst.

En Morgen bandede det paa Borgens Port. Det er Hertugens Soldater. Rogle Væbner have for-raabt, at Præsten skal opholde sig her.

Rogle Timer efter faar de for Blodraabet, Præsten, Borgherren med hele sin Husstand.

Hertugen af Alba sidder streng og alvorlig. Bagved staar Angverne. Antlagere læser Dommen op, der gælder Kættere; Munten kan ikke styre sit Kæfteri.

Der er intet at sige. Gustruen og hendes gamle Moder beider om Naade for sig, for Børnene. Borgherren staar højt og fælt — ikke vil han høje sin Kætte for Thyamen. Præsten tier; han har lært af sin tabte Mæster ikke at stænde igen, naar han bliver over-stændt. I Karevis har han baaret den dyrebare Bog — nu aner det ham, at Bogen skal til at være ham.

Særl kan det stifte om. I Hertugens af Albas Palads i Madrid har det brittiffe Bibleselskab nu sit Op-lag af Bibler.

Evangeliet's Vej blev ogsaa i Eng-land mærket med Blod. Jane Gray maa betræde Stafottet. Lunge havde Trinene været derop. Og hun var kun 17 Aar.

For et halvt Aar siden var hun blevet gift med en Mand, der ligesom hun selv, var greben af Kristus. Jndtil da havde hun levet alene med sine Bøger, med sin Bibel og sin Gud. Hun var et Vidunder af Stønhed, næsten et Vidunder af Værdom — hun kunde Franst, Italienst, Latin, Græst, Hebraist, Kaldæist, Arabist. Hun var af fyrstelig Slægt, derved kom Politikken ind i hendes Lyfte.

Under Edvard den 6te var Refor-mationen bleven indført i England. De evangeliste var bange for, at Guds Værl skulde forstærres igen; Edwards nærmeste Tronarving, Søstern Maria, var ivrig Katolik. Da Edvard den 6te døde i Juli 1553, sit man Jane Gray overrakt til at overtage Kronen, hun kunde jo derved redde den evange-liste Tro.

Fra det Hæbit af begyndte de tæn-ge Tiber. Hun bar kun Kronen i 10 Dage. Maria bandt Sejren, Katolikkerte med hende. Jane Gray og hendes Mand dømmes til Døden.

Et halvt Aar sad de i Fængsel i Tower. Jane Gray angrede bittert, at hun havde ladet sig overtale til at tage Kronen, men hun blev fast overfor alle Forsøg paa at faa hende til at falde fra sin Tro.

Enbellig kom den 12. Februar 1554. Om Morgenens saa Jan Gray sin Mand blive ført til Døden. Hun til-raadte ham et Farvel gennem Fængselsvænbuet.

Da han blev ført forbi igen som Vig, udbød hun: „O, Guisford, Guisford, den Kælt, du har læmt, som jeg nu snart skal læmme er ikke saa bitter, at mit Hæd skulde bære for den. Den er intet mod den Fæst, som vi endnu i Dag skuld holde med hinanden i Him-len.“

En Time efter — saa faar hun selv ved Stafottet.

Hun har sagt ud til det omstaaende Fokt:

„Jeg har bedrøvet Gud ved at give efter for denne Verdens Tillokkelse — men jeg bør som en der safter sit eneste Haab til Kristi Lidelise og Blod og hans dyre Fortjeneste.“

Derpaa saa man hende knæle ned, hæfte hende bebe den 51. Davids Salme. Saa vendte hun sig til Stær-retter: „Aa, gør det hurtigt!“ Hun bandt selv Tærlædet for sine Øjne. For sidste Gang søgte Abbed Frelde-ham at overtale hende. Førgæves. Saa lægger hun sit Hoved paa Viof-ten. „Fæder, i dine Hænder befalet jeg min Aand!“

Et Hug — saa var den ufortrættelige, ubemittelige, uforgribelige Ard hendes.

For Biblens Stald havde h maattet forlade sit dejlige Land. I den Bogs Skuld bar Franstrig bl bødet med Protestanternes, Huges ternes Blod. Hvor har han lli hørt om Bartolomeusnatten, hin te Augustnat i Aaret 1572, o mange Dage og Nætter efter Tusinder af Hugnotter ble rundt om i hans Fæderland kunde han forglemme all